

כניסת שבת: 19:21

יציאת השבת: 20:29

לדעת ר"ת: 20:00

אורי וישעי

לעילוי נשמת הסבתא מרת מרים ארביב בת עזיזה ז"ל

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים ז"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א
 עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה 050-6229335 או בדוא"ל: alon@shtaygen.co.il

עטרת פז

תחילת פרשתנו מציינת תורתנו את אהרן הכהן בשבחו "בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות" (ח, ב) וכאן חז"ל שאלו, למה נסמכה פרשת מנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכה, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות.

אם כן יקשה לנו, במה גדולה הדלקת הנרות מקרבנות הנשיאים? ואם גדולה ההדלקה במה יש לאהרן "לחמוד" לכאורה במה שקיבלו הנשיאים (דידוע שבט לוי לא היו בין המקריבים את קרבן הנשיאים), והרי אהרן הכהן ובניו הקריבו יום יום, עולת הבוקר ובין הערבים, ומה בכלל ההבדל בין הנשיאים לאהרן, הנשיאים מקריבים פעם אחת ואין בלתה לעולם ועד, ואילו אהרן יום יום יקריב, וממתנינים ומצפים שימשיכו הכהנים בהקרבתם בבנין בית המקדש.

הנה מצינו במדרש רבה: "הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים היו נוהגין, אבל הנרות לעולם קיימין". אך עם זה עדיין קשה להבין, והלא בזמן שבית-המקדש אינו קיים ואין הקרבנות נוהגים הן גם המנורה אינה קיימת?

הרמב"ן ז"ל מבאר שמה שה' יתברך הבטיח לאהרן הכהן, שעל-ידי בניו החשמונאים יתרחשו נסים ונפלאות בחנוכה שניה, כאשר ידליקו את המנורה שמונה ימים בפך שמן של יום אחד, ותישאר לדורות מצווה של הדלקת-נרות - נרות החנוכה, שנוהגים אפילו בזמן שבית-המקדש אינו קיים. כלפי הנרות הללו נתכוון המדרש באמרו: "אבל הנרות לעולם קיימין".

קרבנות הנשיאים בא כדי לכפר על החטאים שהרגיש כל אחד מהם בשבטו.

אך עדיין יקשה, וכי שמנה ימים בשנה שיהיו בימי חנוכה, יכולים להוות "תחליף" למקדש שכה אנו מצפים, מה אהרן הכהן רצה בהבטחה זו שהבטיח לו ה' יתברך?

ננסה להשיב בס"ד, אהרן הכהן הרגיש בעצמו את חטא עשיית העגל, לפיכך חלשה דעתו שלא הביא גם הוא קרבן, פן יגרום חטא זה לעיכוב בהשראת השכינה. על כן הראה לו השם-יתברך על המנורה, אשר הנר המערבי שבה היה דולק תמיד בדרך נס, אף כי לא יצקו בו שמן יותר מבשאר הנרות, למען ישמש עדות שהשכינה שורה בישראל (ראה שבת כ"ב) - הרי ממילא זוהי ההוכחה הברורה ביותר שנתכפר חטא העגל. אהרן הכהן חיפש את העתיד ולא את ההווה בהנאה הרגעית, ובוודאי עם הבטחה עתידית ותיקון העבר (חטא העגל) היווה לאהרן יום שמחה, יום בשורה לישראל.

"ולקחו פר בן בקר... ופר שני בן בקר תקח לחטאת" (ה, ח)

כאן נאמרה עולה לפני חטאת, ואילו אחר-כך בפסוק י"ב נאמר: "ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה" - חטאת לפני עולה?

ידוע שהדין הוא בכל הקרבנות כשמקריבים את החטאת לפני העולה, שכן תחילה יש לכפר על החטא ואחר-כך יש להביא מתנה; פרט לקרבנות על חטא של עבודה-זרה, שמקריבים תחילה את העולה, לפי שבעבודה זרה מחשבה מצטרפת למעשה ויש להקריב איפוא תחילה את העולה שבאה לכפר על הרהור הלב.

קרבנות הלויים הלא באו לכפר על חטא העגל ומן הדין צריך היה להקדים את העולה לפני החטאת, כנהוג בקרבנות של עבודה-זרה. ברם, השם-יתברך שהוא יודע-מחשבות, ידע שלא חטאו בני-ישראל במחשבה, כי כוונתם היתה לשם-שמים ולא רצו אלא שיהיה להם מנהיג, לפיכך אמר: "ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה", כנהוג בשאר קרבנות.

"ואתנה את הלויים" (ח, י"ט)

חמש פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה להודיע חבתן שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד כמנין חמשה חומשי תורה. מה טעם זה נזכר דוק בפרשה זו?

נראה שכאשר נבחרו רק הלויים לעבודה הרי עשויים היו בני-ישראל לבוא לידי חולשת-הדעת, שאין הם ראויים לעבודה; לפיכך מזכיר כאן הכתוב את חיבתם לפני המקום, בדומה לחמשה חומשי-תורה, אשר אם כי כל אחד מהם הוא ספר בפני עצמו בכל-זאת מהווים חמשתם יחד תורה אחת.

כך גם בני-ישראל, אף כי מחולקים הם לכהנים, לויים וישראלים, בכל-זאת מהווים הם ביחד עם-סגולה אחד.

"אל נא תהי כמות" (י"ב, י"ב) מי רואה את נגעה אהרן קרוב, משה זר (מדרש).

למה יש לפרש אצל משה רבנו טעם בתור זר, והלא גם הוא היה קרוב? ברם, משעה שנעשה משה איש-אלהים שמימי חדל מלהיות קרוב.

הדין הוא שאף-על-פי שקרוב פסול להיות דיין, הרי אם בעל-הדין אומר: "נאמן עלי אבא" כשר אפילו האב להיות דיין.

מכיוון שאמר הקדוש-ברוך-הוא מקודם: "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא", ממילא לא היה עוד פסול בתור קרוב.

"ויצעק משה אל ה' לאמר אל נא רפא נא לה" (י"ב, י"ג) מה לאמר - השיבנו אם אתה מרפא אותה אם לאו (רש"י).

לשם-מה היה צריך לתשובה, והלא יכול היה לברר דבר זה על-פי סימנו של רבי חנינא בן דוסא: "אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל" (ברכות ל"ד)

אך פרש"י שלפיכך לא האריך משה בתפילה, שלא יהיו ישראל אומרים אחותו עומדת בצרה והוא עומד ומרבה בתפילה. ולגבי תפילה קצרה אינו יפה סימנו של רבי חנינא בן דוסא, שכן מספר מילים קצרות שגורות תמיד בפה, ולכן ביקש משה תשובה.

עלון זה יוצא בתרומת הגבירים היקרים החפצים בעילום שם, וברכתי שגורה להם, שה' ישלם פועלם, ותהי משכורתם שלמה מאת הבורא יתברך, העורך

הליכות מלכי

ברכת : שחלק מחכמתו

הנה שנינו במס' ברכות (דף נח.) "הרואה חכם מחכמי ישראל אומר, ברוך שחלק מחכמתו ליראיו". וידוע כי כל ברכה שאינה בשם ומלכות אינה ברכה ועל כן גם ברכה זו על ראיית חכם, צריך לברכה בשם ומלכות, כלומר שיברך "ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם שחלק מחכמתו ליראיו".

אלא שנחלקו הפוסקים אם יש לברך ברכה זו בזמנינו, כי יש סוברים שלא נתקנה ברכה זו אלא חכמי ישראל שהיו בזמן התלמוד והקרובים לזמנם, שהיתה חכמתם בתורה גדולה הרבה מאד, אבל בזמנינו שבעוונות הרבים נתמעטה החכמה, ואם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, אף על פי שחכמת גדולי הפוסקים בדורותינו עדיין רבה מאד, מכל מקום אין לברך ברכה זו. והגאון חיי אדם (כלל סג) הוכיח במישור שאין הדבר כן, אלא גם בזמנינו יש לברך ברכה זו, וזאת מכח דברי הטור שהביא את מה שאמרו עוד בגמרא (נח:) "הרואה חכם גדול המופלג בתורה מברך עליו, ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם חכם הרזים", והטור הביא גם את דברי הגמרא להלכה, ומוכח שיש לנו שתי ברכות שונות, האחת לחכם גדול ומופלג בתורה, והיא ברכת "חכם הרזים", שיש מקום לומר שאין לנו תלמיד חכם שראוי לברך עליו ברכה זו בדורות הללו, והשנייה לכל תלמיד חכם, והיא ברכת "שחלק שחכמתו ליראיו", שבודאי שייכת גם בתלמידי חכמים שבזמנינו, שזיכנו ה' לשנות מימי תורתם, מקנקנם וכדם.

ומרן הרב עובדיה יוסף שליט"א האריך בעניין זה והוכיח גם כן שהעיקר להלכה שיש לברך ברכת שחלק מחכמתו ליראיו גם בזמנינו, וכדברי מרן הש"ע, שהביא נוסח ברכה זו להלכה. וכן פסק בשו"ת שבת הלוי. אלא שהוסיף שאין לברך ברכה זו על כל מי שנחשב לתלמיד חכם, (אף על פי שלעניין דיני כבוד וביזוי תלמידי חכמים בודאי שכל תלמיד חכם הוא בכלל זה), אלא אך ורק על תלמיד חכם ותיק ומנוסה בחכמתו, חכמת התורה, ולומד בה לשמה, ורצוי לבני דורו. והעיד, שכאשר הגיע הגר"י מרוזין (בעל צפנת פענח) לוינא, בירכו עליו הקהל ברכה זו. ובספר הליכות שלמה, סיפר הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל, שהלך עם הגאון רבי דוד בהר"ן לבקר את הגאון החזון איש, ובירך הגר"ד בהר"ן על החזון איש ברכה זו, והחזון איש לא אמר לו דבר. וכן המנהג כיום אצל רבים כאשר רואים תלמידי חכמים אחרים מגדולי חכמי הדור, הבקיאים בהוראת הלכה למעשה בכל חלקי התורה, מברכים עליהם ברכת שחלק מחכמתו ליראיו.

והאיש משה

"וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֵינָו מְאֹד מְכַל הָאָדָם..." (במדבר י"ב, ג')

אומר הגר"ח מוולוז'ין ('רוח החיים' פ"א מ"א): נאמר בנביא (ישעיה יא, ט) "כִּפְמִים לְיָם מְכַסִּים" מהי ענווה? במקום הכי עמוק והנמוך ביותר בים, אליו נכנסים הרבה יותר מים. כך, ע"פ רוב הענווה ונמיכות הדעת, זוכה האדם לתורה. וכמו משה רבנו ע"ה, שהיה אדון הנביאים ואב החכמים ולא נשתבח אלא בענווה וכל מה שזכה הוא בעבור ענוותנותו ואילו היה עכשיו אדם עניו כמשה, היה ודאי זוכה לתורה בשלמות!

נער אנכי – קווים לדמות מרן האיש מצליח ז"ע

עוד בהיותו נער צעיר לימים, היה מתכתב בכבי ורגיל עם גאוני עולם מצוקי ארץ מארצו, ואף מעבר לים. אחד מאדירי התורה אתם היה בקשרי מכתבים, היה הגאון הנודע, המקובל האלוקי רבי עובדיה הדאיה זצ"ל ראש ישיבת 'בית אל' ומח"ס שו"ת ישכיל עבדי. הפעם הראשונה בה התכתב עמו היתה בשנת התרפ"ח, בעודו נער בגיל 16 שנים בלבד. רבי מצליח שלח את מכתבו, ובו שאלה ותשובה הלכתית מעניינת בעיני: האם מותר ללמוד לכתוב כתב לועזי וחשובות בבית הכנסת?! וציפה במתח לתשובתו של הגאון.

האגרת ממדינת הים הגיעה ליעדה. בידו של רבי עובדיה נחה מעטפה ועליה בולים רבים מהאי ג'רבה שבדרום תוניסיה.

ראש ישיבת 'בית אל' שקע בקריאת השאלה והתשובה. ניכר היה במכתב הארוך כי שונה הוא משאר המכתבים. רבי עובדיה שָׁלְמוּד היה בקבלת מכתבים מכל תפוצות העולם, היה מופתע הפעם מתוכן המאמר שנשלח. מהלך התשובה הוכיח בקיאות עצומה במרחבי הש"ס והפוסקים, והראה על ידע וגאונות מדהימה של הכותב. גם הלשון היתה בהירה וצחה בסדר מופתי. והכתב - נאה להפליא. רבי עובדיה הוסיף לעיין בהשתאות בכתב היד, ולא הפסיק להתפעל מהניתוח האומנותי של הכותב בנככי הסוגיא, ומפירוק הבעיה לנתחיה בצורה מפליאה.

בעוברו על הדברים, ברור היה לו לרב מעל כל ספק כי לפניו אגרת מאת איש זקן וסב מזקני ארץ, מגדולי חכמי ג'רבה, אם לא הגדול שבהם. מיד שלף את הקסת והקולמוס ומיהר לשגר תשובה ארוכה ומפורטת אל כבוד הגאון רבי מצליח מאזוז.

להלן קטעים נבחרים מתוך התשובה לרבנו: "שאלה: פה עירנו ג'רבה יע"א נוהגים משנים קדמוניות שהרב המלמד תשב"ר תוה"ק ביום שישי מלמד חכמת כתיבת העכ"ם וחשבון...

ע"כ תואר השאלה הנשלחת מתם מחד מגייהו, הוא ניהו החכם השלם, חריף ובקי, משנתו קב ובקי, כבוד קדושת שם תפארתו, מצליח בן כבוד מורנו הרב רבי רפאל מאג'וז שליט"א. והרב הנזכר האריך הרחיב למעניתו, בדברי הפוסקים רוא"ח [ראשונים ואחרונים], וזאת הלכה העלה בפלפולו, בכחא דהיתרא עדיף, שאין להם לזוז ממנהגם וכו'. ולהיות כי הרב הנזכר מיראי הוראה לא רצה לסמוך על דעתו והגיש את תשובתו...

"אורו עיניי, כל מעייני, באשר הופיע אור בציון במגילת ספר, אמרי שפר, ארוכה ורחבה מני ים, התלמוד הבבלי וירושלמי, הפוסקים הראשונים והאחרונים, בפלפול וסברא ישרה, דעת קדושים דעת עליון, אשר פתח לו פתח ... לא הניח פינה זזית, והסיר כל מכשול ועוית... ואען ואומר שלום איישר חיליה לאוריתא. קובה חדי בפלפולא חריפתא."

זמן רב ארכה לרבי עובדיה כתיבת התשובה, עד שסוף סוף סיים, מיהר להכניס למעטפה, להדביק בול ולשלוח. טרם שלשל את המעטפה ליעדה, עלה בדעתו רעיון נפלא, הן כותב המכתב מן הסתם מגדולי העיר ג'רבה הוא. תיכף שלה את המכתב והוסיף דף קטן: "אבקש מכבוד מעלתו לערוך מגבית כספית דחופה מאנשי קהילתו בתונס, לטובת ישיבת המקובלים בית-אל השרויה במצב קשה...".

את התגובה המפתיעה למכתב הקצר הזה, לא ציפה רבי עובדיה לקבל באופן מידי, אך היא נשלחה כצבי והדהימה אותו בתוכנה: "לא אוכל לערוך מגבית, כי נער אנכי, עודני בחור ויושב בישיבה, ואין דרכי לצאת ולבוא בין בני אדם...".

(מתוך הספר החדש "הפטיש החזק", ניתן להשיג בחנויות הספרים ובספריית "אור החיים")